

Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet

Tor Skoglund

SSB skal 22. november publisere tall fra en hovedrevisjon av nasjonalregnskapet. De reviderte tallene vil bli tilpasset ny statistikk og den nye næringsstandarden SN2007. Revisjonen bidrar til bedre kvalitet og bedre sammenliknbarhet med tall for andre land.

Det har vært gjennomført fem hovedrevisjoner tidligere etter at nasjonalregnskapet ble etablert i Norge like etter annen verdenskrig. Revisjonene er gjennomført med ujevne mellomrom og har variert mye i omfang og innhold. Dessuten har interessen og reaksjonen fra omverdenen vært svært varierende. Vi skal i denne artikkelen si litt om den pågående revisjonen og dessuten gi noen tilbakeblikk på to av de tidligere revisjonene. Den pågående revisjonen er nærmere omtalt i Todsens (2010) og tidligere revisjoner i Halvorsen mfl. (2011).

Hva er en hovedrevisjon?

En hovedrevisjon vil normalt omfatte innføring av nye definisjoner og klassifikasjoner, basert på nye internasjonale retningslinjer. Vanligvis vil også nye statistiske kilder og nye beregningsmetoder bli innarbeidet.

Det er to grunner til at dette blir et arbeid som krever mye ressurser og tar tid å gjennomføre. For det første er nasjonalregnskapet et svært omfattende og komplisert statistikk-system der "alt avhenger av alt". Endringer ett sted i systemet vil normalt påvirke mange størrelser. For det andre stilles det større krav til lange tidsserier med sammenliknbare tall i nasjonalregnskapet enn i annen statistikk. Det foreligger i dag konsistente tallserier tilbake til 1970 på de fleste områder, mens noen serier går tilbake til 1978. Enkelte hovedtall går også ytterligere bakover i tid, se Skoglund (2009).

Hovedrevisjonen 2011: Fokus på næringsendringer

Den nye næringsstandardens reflekterer tjenestene-ringenes økte betydning i samfunnsøkonomien. Informasjon og kommunikasjon blir nå samlet under et eget hovednæringsområde, med aktiviteter både fra dagens industri (forlagsvirksomhet) og dagens tjenestene-ringer (telekommunikasjon, databehandling, film- og fjernsynsproduksjon). Konsekvensen er at både industrien og tjenestene-ringene får et annet innhold enn tidligere. Den nye næringsinndelingen vil bli innført i nasjonalregnskapets tidsserier tilbake til 1970.

Det blir også for første gang tatt inn beregningsresultater for illegal økonomi (prostitusjon og omsetning av narkotika og smuglersprit). Slike aktiviteter skal være med i nasjonalregnskapet ifølge de internasjonale standardene selv om kildegrunnet er usikkert. Disse beregningene er nærmere beskrevet i Evensen (2011). Det blir også innarbeidet ny statistikk for eksport og import av tjenester. Denne statistikken ble etablert etter at valutastatistikken til Norges Bank ble lagt ned i 2005. For noen tjenestene-ringer blir dessuten beregningsmetodene endret. Bruttonasjonalproduktet og andre hovedstørrelser i nasjonalregnskapet vil imidlertid bare i begrenset grad bli påvirket av denne hovedrevisjonen.

Økonomiske analyser 6/2011 vil inneholde en artikkel med flere detaljer om hovedrevisjonen og de tallmessige utslagene av revisjonen.

Hovedrevisjonen 1973: "Høyst oppsiktsvekkende tall"

Denne karakteristikken kom fra daværende formann i Stortingets finanskommité Lars T. Platou da SSB publiserte revidert nasjonalregnskapstall i 1973. Direktør Petter Jakob Bjerve ble innkalt til orienteringsmøte i finanskommitéen, og det var mange og sterke avisopp-slag på bakgrunn av at de nye tallene viste om lag 11 prosent lavere BNP enn det som var publisert tidligere. Siden det var valgår og skattenivået var et viktig tema, ble det stor oppstandelse i det politiske miljøet da det ble offentliggjort tall som viste at skatter og avgifter som andel av BNP var hele 6 prosentpoeng høyere enn tidligere antatt.

Den viktigste årsaken til den kraftige nedjusteringen av BNP var at Norge tilpasset seg internasjonale anbefalinger når det gjaldt definisjonen av investeringer, noe som innebar at utgifter til reparasjons- og vedlikeholdsarbeid ikke skulle regnes med i investeringsbegrepet som tidligere, men behandles som produktinnsats.

Samtidig ble en feil i tallene for "eierinntekt" rettet opp ved å ta i bruk ny regnskaps- og inntektsstatistikk. Denne feilen skapte store avisoverskrifter forut for hovedrevisjonen. For å unngå at dette begrepet ble misforstått, ble det senere døpt om til "driftsresultat" i nasjonalregnskapet. En nærmere omtale av noen endringer knyttet til en del sentrale nasjonalregnskapsbegreper er gitt i Halvorsen og Skoglund (2011).

Hovedrevisjonen 1995: "Rikere enn vi trodde"

En viktig målsetting med 1995-revisjonen var å tilpasse nasjonalregnskapet til nye internasjonale retningslinjer. Ved siden av at det forelå en ny versjon av den globale standarden System of National Accounts – 1993 SNA, ble Norge som følge av EØS-avtalen fra 1994 lovforpliktet til å innføre EU-landenes nasjonalregnskapssystem European System of National and Regional Accounts – ESA 1995.

Samtidig var det høyst påkrevet å innarbeide den nye statistikken som SSB hadde publisert siden forrige hovedrevisjon, spesielt når det gjaldt tjenester. Det ble også innført nye klassifikasjoner og mange nye begreper i nasjonalregnskapet. Den institusjonelle delen av nasjonalregnskapet ble forbedret, og det ble etablert rutiner som bidro til bedre sammenheng mellom de ulike delene av nasjonalregnskapet – det vil si et mer integrert nasjonalregnskap.

Mens hovedrevisjonen på 1970-tallet resulterte i en kraftig reduksjon av BNP, ble BNP nå revidert omtrent like mye opp, om lag 10 prosent. Mesteparten av oppjusteringen skyldtes nytt tallmateriale og nye beregningsmetoder. Retningen på denne revisjonen var nok lettere å akseptere for miljøet utenfor SSB. De nye tallene innebar dessuten at skattenivået målt i forhold til BNP ble lavere.

SSB la dessuten mye arbeid i selve formidlingsprosessen, blant annet ved å poengtere at revisjonen betød en kvalitetsforbedring av nasjonalregnskapet og at Norge var det første landet som tok i bruk EUs nasjonalregnskapsstandard.

Også i 2002 og 2006 ble det publisert nye tall fra hovedrevisjoner av nasjonalregnskapet. I 2002 ble det innarbeidet ny strukturstatistikk for mange tjenesteaner. Det ble også tatt inn nye prisindekser som indikerte at veksten i industriens inntekter på 1990-tallet i større grad enn tidligere antatt var et resultat av prisgevinster enn av gunstig produktivitetsutvikling. I 2006 var et av hovedpunktene i revisjonen innføring av en EU-forordning for behandling av banktjenester som førte til at BNP i gjennomsnitt ble justert opp om lag 1 prosent.

Neste hovedrevisjon i 2014

Det er nylig publisert en ny versjon av SNA (2008 SNA), og en ny utgave av den europeiske nasjonalregnskapsstandard (ESA 2010) er i ferd med å bli vedtatt. Ifølge planene skal det norske nasjonalregnskapet tilpasse seg disse nye manualene gjennom en ny hovedrevisjon som vil bli publisert i 2014.

Referanser

Evensen, Trude Nygård (2011): Illegal økonomi i nasjonalregnskapet, Notater 16/2011, Statistisk sentralbyrå.

Halvorsen, Tore, Liv Hobbestad Simpson og Tor Skoglund (2011): *Nasjonalregnskapets historie i Norge; Fra fri forskning til lovregulert statistikk*, Sosiale og økonomiske studier 112, Statistisk sentralbyrå.

Halvorsen, Tore og Tor Skoglund (2011): Noen problematiske begreper i nasjonalregnskapet – et historisk tilbakeblikk, *Økonomiske analyser 2/2011*, Statistisk sentralbyrå.

Skoglund, Tor (2009): Bruttonasjonalprodukt etter næring og sluttanvendelse i historisk nasjonalregnskap. Beregninger for 1946-1969, Notater 2009/28, Statistisk sentralbyrå.

Todsen, Steinar (2010): Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2011, *Økonomiske analyser 6/2010*, Statistisk sentralbyrå.